

Juri
Nummelin

Klassikkoja, unohdettuja, outouksia

Kirjoituksia
elokuvasta

ntamo

Klassikkoja,
unohdettuja,
outouksia

© 2015 Juri Nummelin
ISBN 978-952-215-611-2

Ulkoasu Make Copies

Kannen kuva Carol Reedin elokuvasta *The Third Man* (1949)

Valmistaja BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2015
ntamo
www.ntamo.net

Juri
Nummelin

Klassikkoja,
unohdettuja,
outouksia

Kirjoituksia elokuvasta

ntamo

Lukijalle

Kirjoitin ensimmäiset elokuva-arvosteluni jo 14-vuotiaana vuonna 1986 *Satakunnan Työ* -nimiseen porilaiseen SKDL:n sanomalehteen, jossa isäni oli töissä urheilutoimittajana. Samoihin aikoihin aloin toimia Porin elokuvakerhossa, käytännössä laittomasti, koska tuolloin oli vielä voimassa sääntö, jonka mukaan vain yli 16-vuotiaat saivat liittyä elokuvakerhojen jäseneksi. Ensimmäinen elokuva, josta kirjoitin, oli Alex Coxin alle 18-vuotialta kielletty *Sid & Nancy*.

Siitä pitäen olen kirjoittanut elokuvasta koko ajan, niin päivälehtikriittikiä kuin kokonaisia kirjojakini. Olen myös toiminut elokuvakerhoissa ja elokuvafestivaaleissa, mutta koskaan elokuvasta ei ole tullut päätyötäni – siihen olen ollut aina liikaa kiinnostunut muista asioista. Toisaalta on vaikea sanoa, mikä olisi päätyöni, kun kaikki muukin on vain osa suuremmasta kokonaisuudesta.

Tähän kirjaan olen koonnut lähinnä viimeisen kymmenen vuoden ajalta erilaisia elokuvaa käsitteleviä kirjoituksiani, niin arvosteluja, esittelyjä kuin pitkiä esseitä ja artikkeleitaakin. Juttujen alkuperäisiä foorumeita on monta: nettilehti *Sylvi*, johon ryhdyin 2010-luvun alussa pitkän tauon jälkeen kirjoittamaan ensi-iltaelokuvien arvioita, Ylen nettisivut, joille kirjoittamani kolumnit ovat tyystin kadonneet bittiavaruudesta, *Filmihullu*, *Peili* (joka on valitettavasti nyttemmin lakkautettu), Länkkäriseuran *Ruudinsavu*, turkulaisten elokuvakerhojen yhteisjulkaisu *Zoom*, Suomalaisen elokuvan festivaalin ohjelmakirjoja. Osa julkaisuista on ollut hyvin marginaalisia, jopa yksityisen, kaverien kesken järjestetyn elokuvafestivaalin parinkymmenen kopion voimalla tehtyjä lehtiä. Jotkut tekstit on tarkoitettu alustukseksi elokuvaesitykseen.

Osa jutuista on aiemmin julkaisemattomia tai nähty vain omassa blogissani. Tällainen on esimerkiksi kriittinen analyysi Lars von Trierin läpimurtoelokuvasta *Breaking the Waves*, jota *Filmihullun* arvostelupalstaa toimittanut Tarmo Poussu ei suostunut laittamaan lehteen, vaan käytti omaa hymistelevää tekstiään.

Jutut on ryhmitelty teemoittain. Kirjan avaa osio uusista elokuva-arvosteluista, jotka on ryhmitelty teemoittain ja/tai maittain, sen jälkeen saadaan sekalainen kokoelma lähinnä *Zoomiin* tehtyjä elokuvaesittelyjä. Film noirista ja animaatioista olen kirjoittanut sen verran, että kummallekin on oma osionsa. Mukana on myös muutaman elokuva-aiheisen kirjan arvostelu. Näiden jälkeen saadaan yksittäisiä elokuvia laajempia katsauksia, artikkeleita ja esseitä. Yksi kirjan osio käsittelee 1990-luvun Hollywoodia ja sen elokuvien ideologisia painotuksia – osio on vahvasti Robin Wood

-vaikutteinen, ja aikomukseni oli jossain vaiheessa kirjoittaa aiheesta laajemminkin, mutta aie on aina jäänyt. Nyt käsillä olevat kirjoitukset ilmestyvät tuoreeltaan Tampereen ylioppilaslehti *Aviisissa* ja *SETA:ssa*. Ne ovat myös kirjan vanhimmat tekstit.

Kirjan päättää kolmen elokuvakerhoaiheisen kirjoituksen kokonaisuus. Elokuvakerhotoiminta on aina ollut sydäntäni lähellä, ja olen eri yhteyksissä kartoittanut sen perusteita ja sekavaa historiaa 1990-luvun ja 2000-luvun murroksissa. Suomalaisen elokuvakerhojen historia odottaa vielä kirjoittamistaan.

Julkaisutiedot ilmenevät pääosin sisällysluettelosta; en ole kuitenkaan katsonut tarpeelliseksi liittää mukaan mainintaa julkaisupäivämäärästä, usein sen selvittäminen on ollut myös mahdotonta. Tekstejä on toimitettu jonkin verran ja niistä on poistettu ajankohtaisuuteen viittaavia mainintoja.

Ranskan Cinémathèque'n perustaja Henri Langlois on sanonut, että kaikissa kritiikeissä tulisi näkyä jokin maailmanselitys. En ole aivan varma, mikä se näiden tekstien tapauksessa olisi, mutta toisaalta uskon, että kukaan ei koskaan pääse mihinkään kokonaisvaltaiseen maailmanselitykseen asti, on vain hapuiluja sitä kohti ja jokainen hapuilu tapahtuu aina eri suunnasta.

Turussa 5.4.2015

Juri Nummelin

Sisältö

1. Arvosteluja uusista elokuvista

Uutta amerikkalaista rikoselokuvaa

Vangitut 15	Sylvi
Rautakaupunki 16	Sylvi
Killing Them Softly 17	Sylvi
The Paperboy 18	Sylvi
Poliisit 19	Sylvi
The Place Beyond the Pines 20	Sylvi
Gone Girl 21	Sylvi
Tanssi haudoilla 22	Sylvi
Jack Reacher - tappajan jäljillä 23	Sylvi

Amerikkalaisia draamoja

Nebraska 25	Sylvi
Inside Llewyn Davis 26	Sylvi
Matkalla 27	Sylvi
Winter's Tale 29	Sylvi
Dark Shadows 30	Sylvi
The Butler 31	Sylvi
My Life with Liberace 32	Sylvi

Lännenelokuvan uusia tuulia

Django Unchained 34	Sylvi
The Homesman 35	Sylvi
Meek's Cutoff 37	Ruudinsavu
Miljoona tapaa kuolla länessä 39	Sylvi

Scifiä ja kauhua

Looper 41	Sylvi
Transcendence 42	Sylvi
Kiss of the Damned 43	Sylvi
Titaanien raivo 43	Sylvi
Snowpiercer 44	Sylvi
Kirottu 46	Sylvi
Lumikki ja metsästäjä 47	Sylvi
The Seasoning House 48	Sylvi

Eurooppalaisen elokuvan sivupoluilla

Borgman 50	Sylvi
A moi seule 50	Sylvi
Die Wand 51	Sylvi
Hay Road 52	Sylvi
Jahti 52	Sylvi
Mafiaperhe 53	Sylvi
Kilimanjaron lumet 54	Sylvi
Anna Karenina 56	Sylvi

2. Arkistojen kätköistä

Amerikkalaisia klassikoita ja outouksia

Nuori kapinallinen 61	Zoom
Wild Gals of the Naked West 62	Ruudinsavu
Bonnie ja Clyde 63	Zoom
Vihreät baretit 64	Zoom
Nashville 65	Zoom
Sinbad, merten sankari 66	Zoom
Syvä joki 67	Zoom
Taksikuski 68	Zoom
Home Movies - sairas sukuni 69	Zoom
Blow Out - viimeinen todistaja 70	Zoom
Lonesome Cowboys 71	Ruudinsavu
Himo 73	Zoom
Hiljainen huilu 75	Zoom
Copkiller 76	*
Veteen piirretty viiva 77	Filmihullu

Eurooppaa pitkin poikin

Maa 80	Zoom
Punaisen lipun alla 81	Zoom
Mars 82	Zoom
Kuolleen miehen kirjeet 82	**
Ukraina 84	*
Amerikkalainen yö 85	Zoom
Morsian pukeutui mustaan 86	Zoom
Rakkautta iltapäivällä 87	Zoom
Yöni Maudin kanssa 88	Zoom
Oikeusjuttu 89	Zoom
Kuolematon tarina 90	Zoom
Passi ruumishuoneelle 91	Zoom
Gwendoline - vaarojen valtiatar 92	Zoom
Metropolis 93	Zoom
Jenkkisotilas 94	Zoom
Valkoisen nunnan salaisuus 95	Zoom
Breaking the Waves 97	Filmihullu***
Fellinin Casanova 98	Zoom
Tähtikirkas yö 99	Zoom
Valkoinen tappaja 100	Sylvi
Muurahaispesä 101	Zoom
Synnin tarina 102	Zoom
Yol 103	Zoom
Singapore Sling 104	*

Käväisy Englannissa

Kirotut 106	Zoom
Fahrenheit 451 106	Zoom
Paholaisen palvelija 108	Zoom
Noidan silmä 109	Zoom
Sid & Nancy 110	Zoom

Euroopan ja Hollywoodin ulkopuolella		
Cars - kun autot ottivat vallan 112		Zoom
Huviretki hirttopaikalle 113		Zoom
Los Olvidados - säälikää heitä 114		Zoom
Kaukainen jyrinä 115		Zoom
Shakinpelaajat 116		Zoom
Tokyo Story 117		Zoom
Muutama dokumentti		
Taisteluni 118		Zoom
Las Hurdes - maa ilman leipää 119		Zoom
Roger ja minä 120		Zoom
Russian Libertine -		
Venäjän vapain mies 121		Sylvi
Uutta ja vanhaa suomalaista elokuvaa		
Karvat 123		*
Jäätävä polte 124		*
Yksinteoin 125		*
Tallinnan pimeys 126		*
Isältä pojalle; Yöjuna 127		Aviivi
Vaiennut kylä 128		Filmihullu
Kauas pilvet karkaavat 129		Aviisi
Valkoinen kaupunki 131		Peili
Puhdistus 132		Sylvi
? Heaven Love Ways 133		*
Rouva presidentti 134		Sylvi
Eino Ruutsalo,		
kokeellisen elokuvan tekijä 135		Filmihullu
Klassista ja unohdettua film noiria		
Detour 138		**
Kiusaaja 139		Zoom
Killer's Kiss 140		*
Kaikki tiet suljettu 141		*
Rikosten pyörteessä 142		Zoom
Sudenpesä 143		*
Dementia 144		*
Fear in the Night 145		*
Ida Lupinon ohjaukset 146		*
Russell Rouse,		
Hollywoodin kokeilija 147		*
Jules Dassin 148		Ruumiin kulttuuri
Synkät sävyt elivät myös		
Euroopan valkokankailla 148		Ruumiin kulttuuri
Sin City 153		Sarjainfo
Tv-sarjojen parhaita		
Red Riding -trilogia 155		Filmihullu***
Lonesome Dove 157		Ruudinsavu

Animaatioelokuvan historiaa		
Prinssi Ahmedin seikkailut	163	**
Piirrettyjä Goebelsin ja Honeckerin nenän alta	165	Tiedonantaja***
Otteita ranskalaisen animaation historiasta	166	Filmihullu****
Anarkian mestari Tex Avery	169	Zoom
Taikurit	171	Zoom
Suuri leikkikaluryöstö	172	Ruudinsavu
Reino Niiniranta ja Paul Driessen	173	Kulttuurivihkot
Rautajätti ja yleistieto	175	Peili
Animaatiot ja kuolema	177	Peili
Miksi itken animaatioelokuvia katsoessani	179	**

3. Hollywoodin 1990-luku

Miehuus uhattuna	187	Aviisi
Homot rajaseudulla	189	SETA
Tuhoava miehuus, suojeleva naiseus?	190	Aviisi
Tuntemattomat toiset	192	SETA
On aika hylätä nainen	193	Aviisi*****
Pahan vaginan pauloissa	194	Aviisi
Pelottavan feminiiniset dinot	195	Filmihullu

4. Kirja-arvosteluja

Elokuva tuottaa sodan	201	Turun Sanomat
Hyvä peruskirja animaatiosta	202	Helsingin Sanomat
Dokumenttielokuva, 1900-luku ja lapset	204	Turun Sanomat
Tilausfilmistä YouTubeen	205	Ei julkaisutietoa
Löysästi läänkkäreistä ja muista lajityypeistä	206	Ruudinsavu
Howard Hawksin haastatteluteos suomeksi	209	Ruudinsavu
Aarne Tarkaksen surullinen kohtalo	211	Turun Sanomat
Almodóvar Almodóvarista	213	Kiiltomato
Satojen projektien mies	215	Kaltio, netti

5. Tekijöitä, ilmiöitä ja asioita

Monte Hellmanin absurdit läänkkärit	219	Ruudinsavu
Charles Portis ja antiläänkkäri Kova kuin kivi	225	Ruudinsavu
Inkkarit valkokankaalla ja kirjallisuudessa	230	Ruudinsavu
Hevoset ja läänkkärien syvä rauha	235	
Blood Meridian Unchained	236	Kaltio
Villistä Pohjolasta Fort Montanaan	239	Kaltio

Edgar Allan Poe ja elokuva 241	Ruudinsavu
Godard, White, Huunonen 247	Aviisi****
Spede ei ole sankari 252	**
Kurosawa ja noir 253	YLE, netti
David Lynchin ja John Carpenterin pahat eurooppalaiset 256	** Kulttuurivihkot
Øpi perusasiat - se ei riitä! 259	YLE, netti
Sotaelokuvien kyseenalainen pasifismi 261	YLE, netti
Taiteen ja halpakuran yhteiset tiet 262	Aamulehti, Valo
Ølin vapaamielinen roskaelokuvien ohjaaja 254	YLE, netti
Amerikkalainen kokeellinen elokuva 1930-1970-luvuilla 266	Wider Screen
Tapani Maskula ja amerikkalainen b-elokuva 277	Filmihullu
Roska on historian voittaja 283	niin & näin
b. Elokvakerhoista	
Kerholiike ja politiikka 291	YLE, netti
Puheenjohtaja, forever 293	Monroe, juhlalehti
Ølen elokuva-arkiston maakuntasarjan hoitaja 302	Kinokopla, juhlalehti

* elokuvakerhon tai festivaalin elokuvafestivaalin
lehti tai moniste
** esitelmä elokuvakerhossa, festivaalilla tms.
*** ei julkaistu
**** julkaistu lyhennettynä
***** julkaistu eri nimellä

1. Arvosteluja uusista elokuvista

Vangitut (Prisoners, USA 2013)

Kanadalaisen Denis Villeneuven (*Incendies, Polytechnique*) ensimmäinen Hollywood-ohjaus *Vangitut* on pitkä elokuva, mutta kestää järkähtämättä lähes koko pituutensa ajan. Se on kertomus jossain Pennsylvaniassa asuvista perheistä, joiden pienet tyttäret katoavat äkillisesti matkalla talosta toiseen. Katoamisen yhteydessä on nähty surkeassa kunnossa oleva matkailuauto, jota ajaa kymmenvuotiaan tasolle jämähtänyt ihmisauto. Hänet otetaan kiinni, mutta nuori reppana ei kuitenkaan vaikuta olevan syyllinen. Kuka sitten?

Perheitten välisen ystävyyyden rajoja koetellaan rajussa tarinassa, josta ei tuskaa puutu. Kun elämää suuremmat tragediat lopulta paljastuvat ja kaikki langat kiedotaan yhteen, katsoja on pakahtua onnesta ja surusta.

Vangitut muistuttaa Tomas Vinterbergin *Jahtia*. Kummankin keskiössä ovat pieni paikkakunta ja sen naapuruussuhteet, jotka joutuvat äkillisen tragedian iskiessä koetukselle. Vinterberg oli omassa elokuvassaan yhteiskunnallisempi ja älyllisempi sekä kriittisempi, Villeneuvellä sen sijaan riittää empatiaa kaikille tarinan osapuolille. Hän ei halua osoitella, vaikka miljöö on käsinkosketeltava: Amerikan peräkylien surkea taloudellinen tilanne, ankea rakennuskanta, ahtaat asenteet, perinteiset sukupuoliroolit.

Elokuvan nimi on vertauskuva varustautumisesta, jota elokuvan päähenkilö, tyttärensä menettävä Keller Dover (Hugh Jackman), mainostaa mottonaan. Varustautumisesta ei ole kuitenkaan mitään hyötyä, kun eteen tulee murhetarina, jota kellariin kasatuilla muonavarjoilla ja työkaluilla ei voita. Mitä tahansa ihminen tekeekin, hän on aina omien ennakoasenteidensa vanki. Samalla ihminen on menneisyytensä vanki – menneisyytensä, johon hän ei välttämättä ole itse voinut vaikuttaa mitenkään.

Elokuvassa on Aaron Guzikowskin (*Salakuljettajat*) upea käsikirjoitus monine käänteineen. Villeneuve ohjaa katsojan sen läpi varmaotteisesti ja osaa tarvittaessa jättää jonkin detaljin näyttämättä. Viimeisen tunnin aikana ote herpaantuu paikoitellen ja katsoja toivoo, että ennestäänkin kaksi- ja puolituntisessa elokuvassa olisi muutama lisäminuutti. Nämä moitteet unohtuvat huippukohtissa. Villeneuven ja mestarikuvaaja Roger Deakinsin kuvissa on ahdistavaa tunnelmaa. Elokuvaa katsoo kasvavan kurkunkuristuksen vallassa. Katsojakin on kuvatus maailman vanki.

Villeneuve on mestari ohjaamaan myös näyttelijöitä. Hugh Jackman on tuskin koskaan ollut yhtä hyvä kuin tässä perheenisänä, jonka survivalistinen asenne pettää. Jake Gyllenhaal on hänkin erinomainen. Sinnik-

kään poliisin hahmo kaikkine silmänräpyttelyineen tulee todeksi, vaikka hänestä ei missään vaiheessa kerrota juuri mitään.

Rautakaupunki (Out of the Furnace, USA 2013)

Debra Granikin hienoa elokuvaa *Winter's Bone*a on ilmeisesti kiittäminen siitä, että amerikkalainen rikoselokuva on nyt helkkarin kiinnostavaa. Juuri saimme Denis Villeneuven pakahduttavan *Vangitut*-elokuvan, sitä aiemmin olemme saaneet ainakin elokuvat *Place Beyond the Pines*, *Mud* ja *Paperboy*. Kaikki ovat hienoja noir-elokuvia, joissa ei noudatella rikoselokuvien tutuimpia kaavoja.

Ehkä myös sellaiset elokuvat kuin Andrew Dominikin *Killing Them Softly* ja William Friedkinin *Killer Joe*, Nicolas Winding Refnin viimeisimmästä elokuvista puhumattakaan, on saatu tehtyä, koska tuottajat tällä hetkellä uskovat vakaviin ja kompromissittomiin rikoksista kertoviin elokuviin.

Sellainen on myös Scott Cooperin (*Crazy Heart*) *Rautakaupunki*, joka sijoittuu todella ankeisiin Pennsylvanian maisemiin – samoihin maisemiin kuin Villeneuven *Vangitutkin*. Christian Balen esittämä tehdastyöläinen on huolissaan pikkoveljestään (Casey Affleck), jolle ei löydy elämässä tarkoitusta, eivätkä pojan keikat Irakissa asiaa helpota. Kun armeijakeikat hyytyvät, poika elättää itseään nyrkkitappelulla lakkautettujen tehtaiden joutomailla.

Tarinassa on paljon mahdollisuuksia kliseisiin ja tavanomaiseen verilöylyleikkiin, mutta rajuimmillaan ja ahdistavimmillaankin *Rautakaupungissa* säilyy tuntuma ihmisten todelliseen elämään. Tarinassa on kohtalonomaista noir-henkeä: epätoivoiset ratkaisut johtavat vain toisiin epätoivoisiin tilanteisiin eikä sivullisia uhreja pysty välttämään. Pennsylvanian pikkukaupungin masentavia maisemia katsoessaan ei pysty uskomaan amerikkalaiseen unelmaan. Ainoa, joka siihen pystyy, on Woody Harrelsonin esittämä Appalakien vuorten huume kuningas.

Cooper ohjaa suurimman osan aikaa varmasti. Ei uskoisi että tämä on vasta hänen toinen pitkä elokuvansa. Intensiteetti laskee toisella puolelliskolla, mutta se lienee osittain käsikirjoituksen vika. Joitain kohtauksia ei ole pohjustettu niin hyvin kuin pitäisi, mutta se ei vähennä elokuvan kokonaistehoa.

Rautakaupungissa on myös upea näyttelijäkaarti, ja monet antavat rooleissa varmoja, vivahteikkaita suorituksia. Woody Harrelson on pelot-

Kulttuurin monitoimija Juri Nummelin on koonnut elokuva-arvosteluistaan ja muista elokuvakirjoituksistaan paketin, joka on sekä kenen tahansa harrastajan käsikirja että tekijänsä tilitys ja rakkauslaulu lajille.

Käsiteltyjen elokuvien kirjo ulottuu film noir -klassikoista ja animaation historiasta Hollywoodin 1990-luvun kautta Euroopan, Australian ja Japanin elokuvaan, Suomi-filmiä unohtamatta. Mukana on myös kirja-arvosteluja, ja teoksen päättää kolme elokuvakerholiikettä tarkastelevaa esseetä.

Juri Nummelin julkaisi ensimmäisen elokuva-arvostelunsa 14-vuotiaana – elokuvasta, joka oli kielletty alle 18-vuotiailta. Sitten hän on käsitellyt elokuvaa niin pienlehdissä, kerhomonisteissa ja -esitelmissä kuin valtajulkaisuissakin. Teoksessa on myös aiemmin julkaisemattomia tekstejä.

9 789522 156112 >